

**CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO W 2008 R.**

*CHARACTERISTIC OF
THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2008*

CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2008 R.

Województwo małopolskie położone jest w południowej części Polski. Północna część regionu graniczy z województwem świętokrzyskim, wschodnia z województwem podkarpackim, a zachodnia ze śląskiem. Na południu Małopolska graniczy z Republiką Słowacji.

Województwo zajmuje obszar 15183 km² i w obecnym kształcie obejmuje 5 podregionów, 22 powiaty (w tym 3 miasta na prawach powiatu) oraz 182 gminy (14 miejskich, 43 miejsko-wiejskie, 125 wiejskich).

Największym powiatem jest powiat nowosądecki (1549 km²), a najmniejszym chrzanowski (372 km²). Powierzchnia miast na prawach powiatu to 327 km² w przypadku Krakowa, 72 km² zajmuje Tarnów, a 58 km² Nowy Sącz.

LUDNOŚĆ

Według stanu w końcu grudnia 2008 r. liczba ludności Małopolski wynosiła 3287,1 tys., co oznacza, że na 1 km² przypadało średnio 217 osób. Najwyższą gęstość zaludnienia notowano w powiecie oświęcimskim (378 osób/km²), a najniższą w miechowskim

(74 osoby/km²). W miastach na prawach powiatu poziom koncentracji ludności względem powierzchni był znacznie wyższy. W Krakowie wyniósł 2308 osób/km², w Tarnowie 1604 osoby/km², a w Nowym Sączu 1456 osób/km².

Kobiety stanowiły 51,5% ogółu ludności województwa, a współczynnik feminizacji wyniósł 106. Największe dysproporcje płci wystąpiły w powiecie tatrzańskim (109 kobiet na 100 mężczyzn), natomiast powiat limanowski był jedynym, w którym proporcje rozkładały się równomiernie. Przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn widoczna była szczególnie w miastach na prawach powiatu. W 2008 r. w Krakowie na 100 mężczyzn przypadało 114 kobiet, w Tarnowie 111, a w Nowym Sączu 109.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 63,5% ogółu populacji województwa. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 57 osób w wieku nieprodukcyjnym. Omawiana relacja najkorzystniej kształtowała się w powiatach chrzanowskim i olkuskim (po 54 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), a najslabiej w limanowskim (68). W miastach na prawach powiatu, współczynnik ten był niższy od średniej wojewódzkiej i wynosił odpowiednio: w Krakowie 52, w Tarnowie 54, w Nowym Sączu 55.

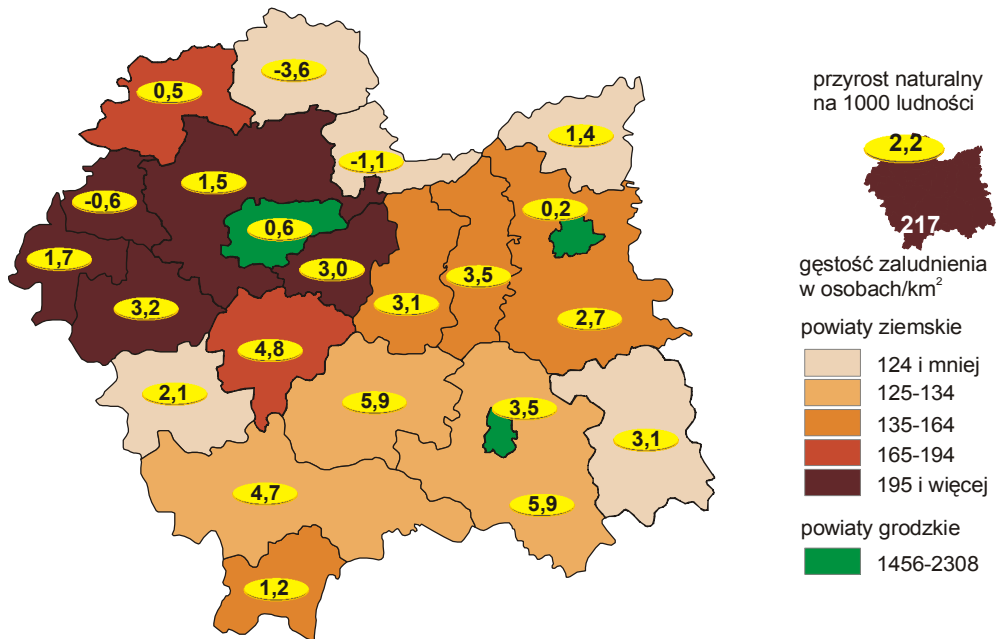
W 2008 r. w Małopolsce odnotowano 36,9 tys. urodzeń żywych, co w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło ponad 11 osób. Najwyższą wartością tego współczynnika charakteryzowały się powiaty limanowski i nowosądecki (po 13,7‰), podczas gdy najniższą odnotowano w powiecie proszowickim - 9,5‰. W powiatach grodzkich wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności wynosił 11,6‰ w Nowym Sączu, 10,3‰ w Krakowie i 9,2‰ w Tarnowie.

W omawianym okresie zmarło 29,7 tys. osób, tj. nieco ponad 9 osób na 1000 ludności. Wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość w powiecie miechowskim - 13,8‰, a najniższą w nowotarskim - 7,7‰. W Krakowie odnotowano niemal 10 zgonów na 1000 ludności, w Tarnowie 9, a w Nowym Sączu 8.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą pomiędzy liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie, był dodatni w większości powiatów, a jego wartość dla województwa w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosła 2,2. Najwyższym wskaźnikiem przyrostu naturalnego charakteryzowały się powiaty limanowski i nowosądecki (po 5,9‰). W powiatach miechowskim, proszowickim i chrzanowskim przyrost naturalny był ujemny i kształtował się na poziomie od minus 3,6‰ (w powiecie miechowskim) do minus 0,6‰ (w chrzanowskim). W miastach na prawach powiatu przyrost naturalny był dodatni i wahał się pomiędzy 0,2‰ w Tarnowie, przez 0,6‰ w Krakowie, a w Nowym Sączu wyniósł 3,5‰.

Gęstość zaludnienia i przyrost naturalny w 2008 r.

Stan w dniu 31 XII

W 2008 r. na terenie województwa małopolskiego zawarto 22,0 tys. związków małżeńskich, tj. prawie 7 małżeństw na 1000 ludności. Najwięcej związków małżeńskich w przeliczeniu na 1000 ludności zawarto w powiatach limanowskim i nowosądeckim (po 7,8), najmniej natomiast na terenie powiatu proszowickiego (6,1). W Nowym Sączu oraz w Tarnowie omawiany wskaźnik oscylował wokół średniej wojewódzkiej i wynosił odpowiednio: 6,9‰ i 6,5‰, podczas gdy w Krakowie był nieco niższy - 6,0‰.

Saldo migracji stałej w 2008 r. było dodatnie i wyniosło 2,2 tys. osób, przy czym na obszarach miejskich odnotowano odpływ ludności (minus 2,5 tys. osób), natomiast na obszarach wiejskich napływ ludności (plus 4,7 tys. osób).

RYNEK PRACY

Pracujący

Liczba pracujących w końcu 2008 r. (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) wyniosła 682,3 tys. osób, w tym 335,6 tys. kobiet. W sektorze prywatnym pracowało 415,4 tys. osób, tj. 60,9% ogółu pracujących. Przeciętnie w województwie na 1000 mieszkańców przypadło 208 osób pracujących. Najwięcej osób pracujących na 1000 ludności odnotowano

w powiatach chrzanowskim i oświęcimskim, odpowiednio: 203 i 200, natomiast najmniej w powiatach tarnowskim i proszowickim - 93 i 98 osób. W powiatach grodzkich liczba pracujących na 1000 ludności była zbliżona i wahała się pomiędzy 361 w Nowym Sączu, poprzez 365 w Tarnowie, aż do 367 w Krakowie.

Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie, wyłączając podmioty gospodarcze o liczbie pracujących do 9 osób, fundacje, stowarzyszenia, partie polityczne, związki zawodowe, organizacje społeczne, organizacje pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz zatrudnionych za granicą, wyniosło 654,2 tys. osób. Sektor prywatny skupiał 61,7% ogółu zatrudnionych. Najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze usług rynkowych oraz przemyśle i budownictwie, odpowiednio: 35,3% i 35,2%. Sektor usług nierynkowych skupiał 29,0% ogółu zatrudnionych, natomiast rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz rybactwo 0,5%. Największa liczba zatrudnionych przypadająca na 1000 ludności była w powiatach olkuskim (185) i wadowickim (171), a najmniejsza w miechowskim i dąbrowskim (po 85). W Krakowie na 1000 ludności zatrudnionych było 401 osób, w Tarnowie 323, a w Nowym Sączu 304.

W omawianym okresie ponad 38 tys. osób było zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia. W większości zagrożenia te wiązały się ze środowiskiem pracy, co dotyczyło 21,4 tys. osób oraz z uciążliwością pracy - 11,3 tys. osób. Ponadto 5,4 tys. osób zatrudnionych było w warunkach zagrożenia maszynami szczególnie niebezpiecznymi. W układzie terytorialnym największą liczbę zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia odnotowano w powiatach oświęcimskim (4,2 tys. osób) oraz chrzanowskim (2,4 tys.) osób. Na niebezpieczeństwa wynikające z charakteru pracy najmniej narażone były osoby zatrudnione na terenie powiatów dąbrowskiego i miechowskiego (po 0,1 tys. osób). W Krakowie w warunkach zagrożenia zatrudnionych było 14,6 tys. osób, w Nowym Sączu i Tarnowie - po 1,9 tys.

W wypadkach przy pracy poszkodowanych zostało 6,3 tys. osób, w tym 1,8 tys. kobiet. Najwięcej poszkodowanych osób odnotowano w powiecie oświęcimskim - 383, najmniej w proszowickim - 25. Wskaźnik wypadkowości (liczba osób poszkodowanych przypadających na 1000 pracujących) w województwie wyniósł niemal 7 osób, przy czym najwyższy był w powiecie gorlickim - 12, a najniższy w tatrzańskim - 2.

Bezrobocie

W Powiatowych Urzędach Pracy województwa małopolskiego według stanu z końca grudnia 2008 r. zarejestrowanych było 97,8 tys. bezrobotnych, w tym 57,7 tys. kobiet (59,0%

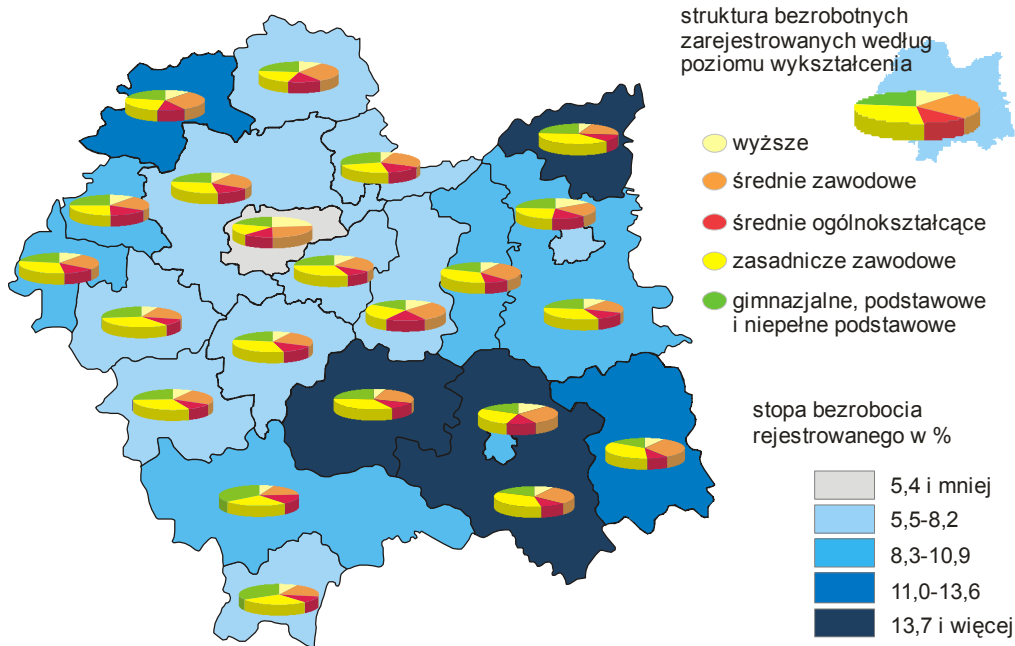
ogółu). Bezrobotnych mieszkających na wsi było 54,3 tys., co stanowiło 55,5% ogółu zarejestrowanych.

W ciągu całego 2008 r. liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 153,2 tys. osób, a wyrejestrowanych - 168,0 tys.

Biorąc pod uwagę poziom edukacji, najczęściej bezrobotnych odnotowano wśród osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Strukturę bezrobotnych według poziomu wykształcenia przedstawia poniższa mapa.

Bezrobocie rejestrowane w 2008 r.

Stan w dniu 31 XII

Stopa bezrobocia według stanu w końcu grudnia wyniosła 7,5%, przy czym w powiatach wskaźnik ten był bardzo zróżnicowany. Wśród powiatów ziemskich najniższą stopę bezrobocia notowano w powiatach bocheńskim (5,6%), krakowskim i wielickim (po 6,4%), a najwyższą w dąbrowskim (16,4%) i limanowskim (15,2%). W miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem Nowego Sącza (8,5%), stopa bezrobocia była niższa od średniej wojewódzkiej. W Krakowie wskaźnik ten wyniósł 2,8%, a w Tarnowie 7,3%.

Wynagrodzenia

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2008 r., wyłączając podmioty gospodarcze o liczbie pracujących do 9 osób, fundacje, stowarzyszenia, partie polityczne,

związki zawodowe, organizacje społeczne, organizacje pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz zatrudnionych za granicą, wyniosło 2903,63 zł. Płaca w sektorze publicznym wyniosła 3238,50 zł, podczas gdy w sektorze prywatnym było to 2695,83 zł. Spośród sektorów ekonomicznych najwyższe przeciętne płace notowano w usługach nierynkowych - średnio 3136,40 zł, a najniższe w usługach rynkowych 2724,90 zł.

Wynagrodzenie wyższe niż przeciętne w województwie odnotowano jedynie w powiecie olkuskim (2973,36 zł). Najniższe płace otrzymywali zatrudnieni w powiatach tarnowskim (2293,93 zł) oraz nowotarskim (2335,60 zł). Na wysokość przeciętnego wynagrodzenia w województwie wpłynęły głównie płace osób zatrudnionych w Krakowie, których uśredniona wartość wyniosła 3259,63 zł. W Tarnowie średnia płaca wyniosła 2690,79 zł, a w Nowym Sączu 2603,28 zł. Mediana przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto wyniosła 2536,38 zł.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA. MIESZKANIA

Wodociągi i kanalizacja

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej położonej na terenie Małopolski w grudniu 2008 r. wynosiła 17,1 tys. km. Zdecydowanie najdłuższą sieć wodociągową posiadał powiat krakowski (2,3 tys. km), stanowiła ona 13,8% całej sieci w województwie. W powiecie gorlickim długość sieci była najkrótsza (0,2 tys. km), a jej udział w całości sieci wyniósł 1,2%. W miastach na prawach powiatu długość sieci wodociągowej rozdzielczej stanowiła łącznie 10,6% ogółu długości sieci, przy czym w Krakowie było to 7,9%, w Tarnowie 1,7%, a w Nowym Sączu 1,0%.

Zużycie wody z wodociągów użytkowanych przez gospodarstwa domowe wyniosło 87,4 tys. dam^3 , co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dawało średnio 26,6 m^3 . Najwięcej wody na osobę zużyły gospodarstwa domowe z terenu powiatu oświęcimskiego - 31,3 m^3 , a najmniej w powiecie suskim - 8,4 m^3 . W Krakowie przeciętne zużycie wody na osobę wyniosło 47,4 m^3 , w Tarnowie 36,7 m^3 , a w Nowym Sączu 33,6 m^3 .

Sieć kanalizacyjna w województwie małopolskim według stanu w dniu 31 XII 2008 r. miała długość 8,7 tys. km^2 . Podobnie, jak w przypadku sieci wodociągowej, również sieć kanalizacyjna była najdłuższa w powiecie krakowskim (835,2 km), co stanowiło 9,6% długości całej sieci kanalizacyjnej w województwie. Najkrótszą natomiast charakteryzowały się powiaty miechowski (92,6 km) i proszowicki (98,3 km), a ich udział w całości sieci wyniósł po 1,1%. Długość sieci kanalizacyjnej w powiatach grodzkich wyniosła łącznie 1781,0 km, tj. 20,5% ogółu długości sieci, przy czym 1278,6 km znajdowało się na terenie Krakowa.

Do kanalizacji odprowadzono 99048 dm³ ścieków, najwięcej (wyłączając powiaty grodzkie) na terenie powiatu chrzanowskiego (4,1% ogółu) i krakowskiego (4,0%), a najmniej w powiatach proszowickim (0,4%) i miechowskim (0,6%).

Gaz i energia elektryczna

Długość sieci gazowej w Małopolsce wyniosła 21,9 tys. km i korzystało z niej 687,0 tys. odbiorców (wyłączając korzystających z gazomierzy zbiorczych). Średnie zużycie gazu per capita wyniosło 122,3 m³. Najdłuższą sieć gazową posiadał powiat krakowski (2589,6 km, tj. 11,8% długości sieci w województwie), a najkrótszą powiat tatrzański (71,5 km - 0,3%). W miastach na prawach powiatu sieć gazowa liczyła łącznie 2,2 tys. km, tj. 10,1% sieci w Małopolsce.

Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca było najwyższe w powiecie wielickim - 201,8 m³, a najniższe w miechowskim i suskim - po 8,4 m³. W Krakowie używano średnio 187,2 m³ gazu na osobę, w Nowym Sączu 165,5 m³, natomiast w Tarnowie 150,2 m³.

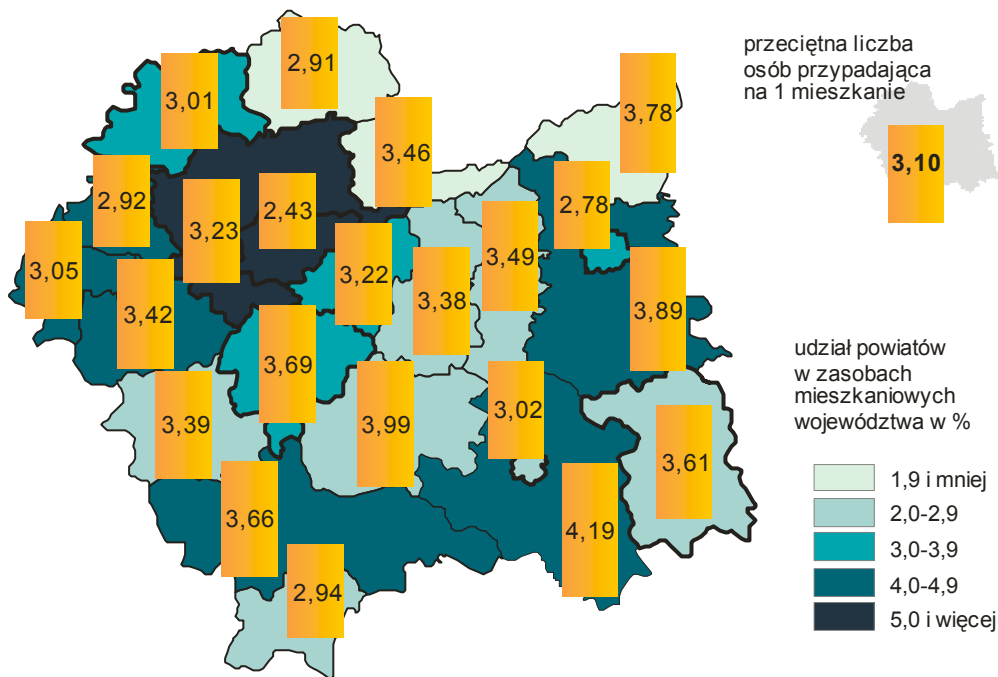
Według stanu w końcu grudnia 2008 r. 1174,5 tys. odbiorców zużyło łącznie 2635,2 GW·h energii elektrycznej, co dawało przeciętnie 2243,6 kW·h na 1 odbiorcę i 802,8 kW·h na 1 mieszkańca. Najwięcej energii per capita zużyto w powiecie tatrzańskim - 1269,4 kW·h, a najmniej w dąbrowskim - 488,6 kW·h. Średnie zużycie energii elektrycznej na osobę w Krakowie wyniosło 1027,2 kW·h, w Nowym Sączu 721,6 kW·h, a w Tarnowie 588,1 kW·h.

Zasoby mieszkaniowe

W końcu 2008 r. zasoby mieszkaniowe województwa małopolskiego będące w posiadaniu spółdzielni mieszkaniowych, gmin, zakładów pracy, towarzystw budownictwa społecznego, osób fizycznych i pozostałych podmiotów wynosiły 1058,9 tys. mieszkań. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wyniosła 79,2 mln m², a liczba izb 4039,0 tys. Przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie w 2008 r. w Małopolsce wynosiła 3,10, a liczba osób przypadająca na 1 izbę - 0,81. Statystyczny mieszkaniec województwa w końcu 2008 r. miał do dyspozycji 24,1 m² powierzchni użytkowej mieszkania.

Wyłączając miasto Kraków, w którym skupionych było prawie 30% wojewódzkich zasobów mieszkaniowych (311,2 tys. mieszkań), na pierwszej lokacie pod względem liczby mieszkań był powiat krakowski, w którym znajdowało się 7,3% ogółu zasobów mieszkaniowych (77,6 tys.). Mieszkania w pozostałych 20 powiatach łącznie stanowiły blisko 2/3 zasobów wojewódzkich, a udział poszczególnych powiatów mieścił się w granicach od 1,2% do 4,8%. Powiatem o najmniejszej liczbie mieszkań był powiat proszowicki (12,5 tys. mieszkań).

Zasoby mieszkaniowe w 2008 r. Stan w dniu 31 XII

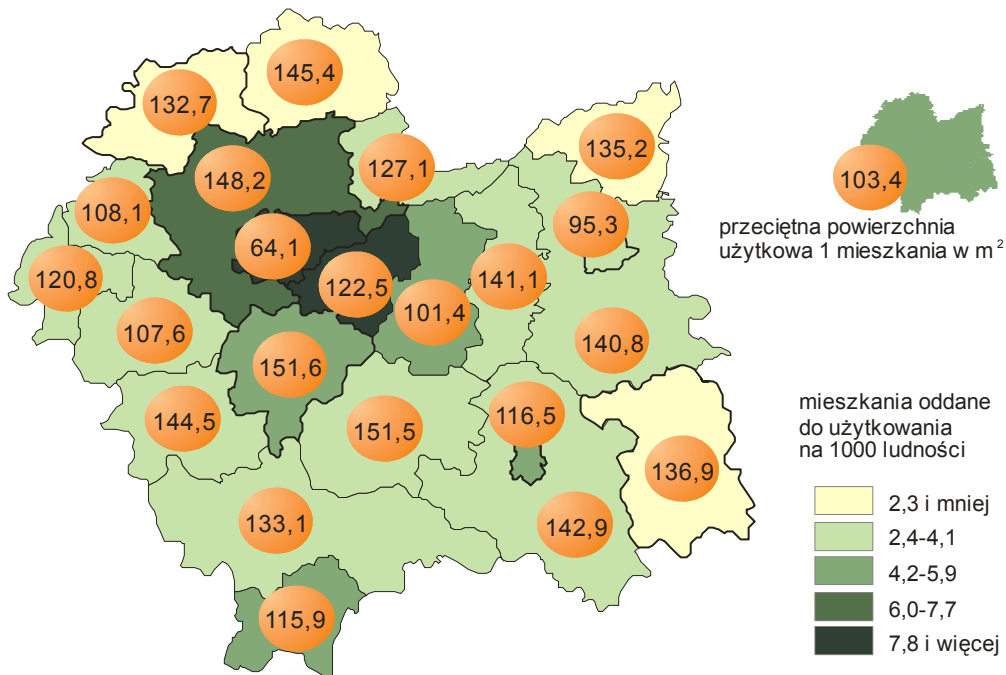
Mieszkania oddane do użytkowania

W województwie małopolskim w 2008 r. przekazano do użytkowania 16,0 tys. mieszkań (70,6 tys. izb) o powierzchni użytkowej 1656,3 tys. m², w tym w budynkach indywidualnych 8,2 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 1164,1 tys. m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 103,4 m², a w budynkach indywidualnych 142,6 m².

Najwięcej mieszkań przekazano do użytkowania w powiatach krakowskim (1880) i wielickim (1035), stanowiących jednocześnie strefę podmiejską miasta Krakowa. W stolicy Małopolski oddano do użytkowania ponad 40% (6621) ogólnej liczby mieszkań w województwie. Najmniejszą liczbę nowo oddanych mieszkań odnotowano w powiatach miechowskim i dąbrowskim, odpowiednio: 32 i 85.

Wskaźnik natężenia liczby oddanych mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł w województwie ogółem 4,9, przy czym najwyższą wartość osiągnął w powiecie wielickim - 9,6, a najniższą w powiecie miechowskim - 0,6.

Mieszkania oddane do użytkowania w 2008 r.

EDUKACJA

Dane z zakresu edukacji pochodzą z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

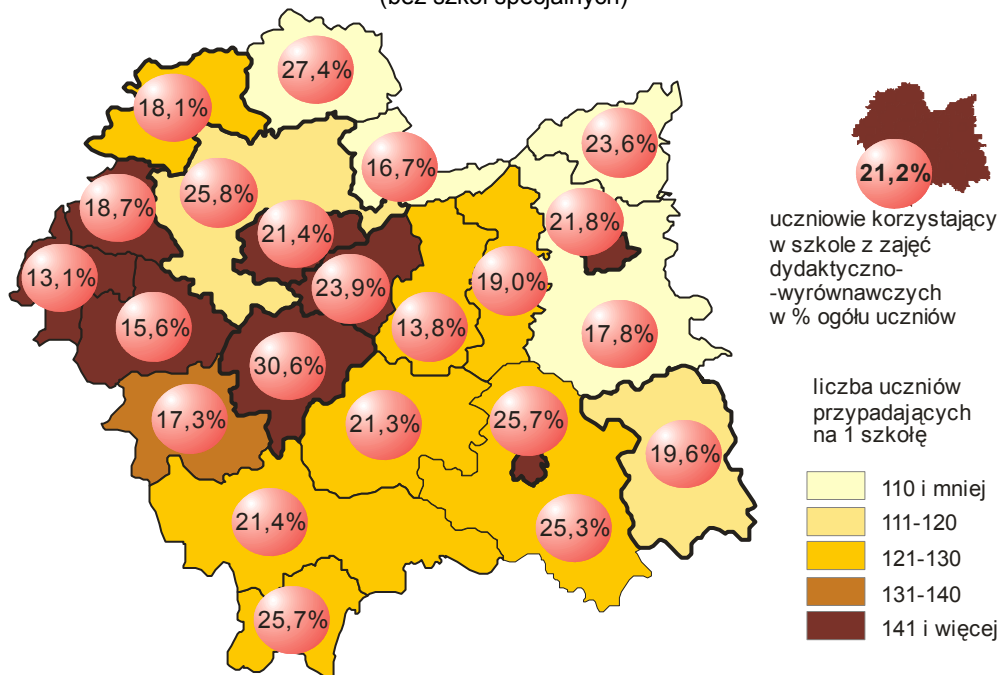
Wychowanie przedszkolne w Małopolsce prowadzone było w 1801 placówkach, w tym w 828 przedszkolach, do których uczęszczało 82,8 tys. dzieci (64,9 tys. do przedszkoli). Edukacja przedszkolna w województwie skupia się głównie w miastach na prawach powiatu oraz ich strefach podmiejskich.

W 2008 r. w Małopolsce działało 1490 szkół podstawowych, w których uczyło się 212,0 tys. uczniów. Na terenie powiatu tarnowskiego funkcjonowało 139 szkół podstawowych, czyli (wyłączając Kraków) najwięcej w województwie. Zbliżoną liczbę tego typu placówek oświatowych odnotowano również w powiatach nowosądeckim i krakowskim, odpowiednio: 138 i 134. W powiecie proszowickim liczba szkół podstawowych była najmniejsza i wynosiła 28. Wśród powiatów grodzkich zdecydowanie dominował Kraków, na którego obszarze było 146 szkół podstawowych, w Tarnowie działały 24 takie szkoły, a w Nowym Sączu 18. Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł średnio w województwie 97,5%, przy czym najwyższy wśród powiatów ziemskich odnotowano w powiecie miechowskim (100,9%), a najniższy w krakowskim (91,7%). We wszystkich miastach na prawach powiatu omawiany współczynnik przekroczył

100,0%, co oznacza że do szkół znajdujących się na ich terenie uczęszczają również dzieci mieszkające poza nimi.

W zajęciach dydaktyczno-wychowawczych uczestniczyło 21,2% ogółu uczniów szkół podstawowych. Udział w zajęciach w poszczególnych powiatach prezentuje poniższa mapa.

Szkolnictwo podstawowe w roku szkolnym 2008/2009 (bez szkół specjalnych)

Na terenie województwa działało 730 gimnazjów, do których uczęszczało 124,0 tys. uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół tego typu wyniósł 98,9%. Najwyższy odnotowano w powiecie oświęcimskim (103,7%), najmniejszy w krakowskim (91,4%). W Nowym Sączu wartość współczynnika skolaryzacji brutto wyniosła 107,9%, w Tarnowie 107,8%, a w Krakowie 104,9%.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne i wyższe koncentruje się głównie w powiatach grodzkich, a zwłaszcza w Krakowie. Spośród 32 uczelni wyższych, w Krakowie działało 21, w Nowym Sączu 3, a w Tarnowie 2.

OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA

W końcu 2008 r. na terenie województwa funkcjonowały 1304 zakłady opieki zdrowotnej i 285 praktyk lekarskich, skoncentrowane głównie w Krakowie (szczególnie w ramach opieki specjalistycznej). W stolicy województwa działało 427 ZOZ-ów oraz 39 praktyk lekarskich.

Małopolskie placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzieliły w ciągu 2008 r. 24,6 mln porad (nie licząc porad ambulatoryjnych udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych pacjentom niehospitalizowanym), tj. średnio 8 na 1 mieszkańca. Najwyższą wartość tego wskaźnika (wyluczając powiaty grodzkie) odnotowano w powiecie chrzanowskim (7,7), a najniższą w tarnowskim (4,7). W miastach na prawach powiatu omawiana relacja osiągnęła wartość 13,6 w Tarnowie, 12,0 w Nowym Sączu oraz 10,9 w Krakowie.

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej pomocy społecznej prowadziło działalność 116 domów i zakładów. Większość wspomnianych placówek zlokalizowana była w Krakowie (26), powiecie tarnowskim (13) oraz w Tarnowie i powiecie krakowskim (po 9).

Łączna liczba miejsc będących w dyspozycji domów i zakładów stacjonarnej pomocy społecznej wynosiła w końcu 2008 r. 8,5 tys., a we wszystkich zakładach przebywało 8,6 tys. pensjonariuszy. Przeciętnie na 1000 mieszkańców województwa przypadały niecałe 3 miejsca w placówkach tego typu. Współczynnik ten najkorzystniej kształtował się w powiecie miechowskim (7,6), a najslabiej w brzeskim (0,8).

Sprzedaż leków i środków medycznych, według stanu w końcu 2008 r., prowadziło 930 aptek oraz 97 punktów aptecznych zlokalizowanych w gminach wiejskich. Poza miastami na prawach powiatu najwięcej aptek działało na terenie powiatów krakowskiego (47) i nowotarskiego (45), a najmniej w miechowskim (10) i proszowickim (11). Liczba ludności przypadająca na jedną aptekę wyniosła w końcu 2008 r. 3,5 tys., przy czym w Nowym Sączu było to 1,9 tys., a powiatach krakowskim i tarnowskim po 5,3 tys. osób.

KULTURA I TURYSTYKA

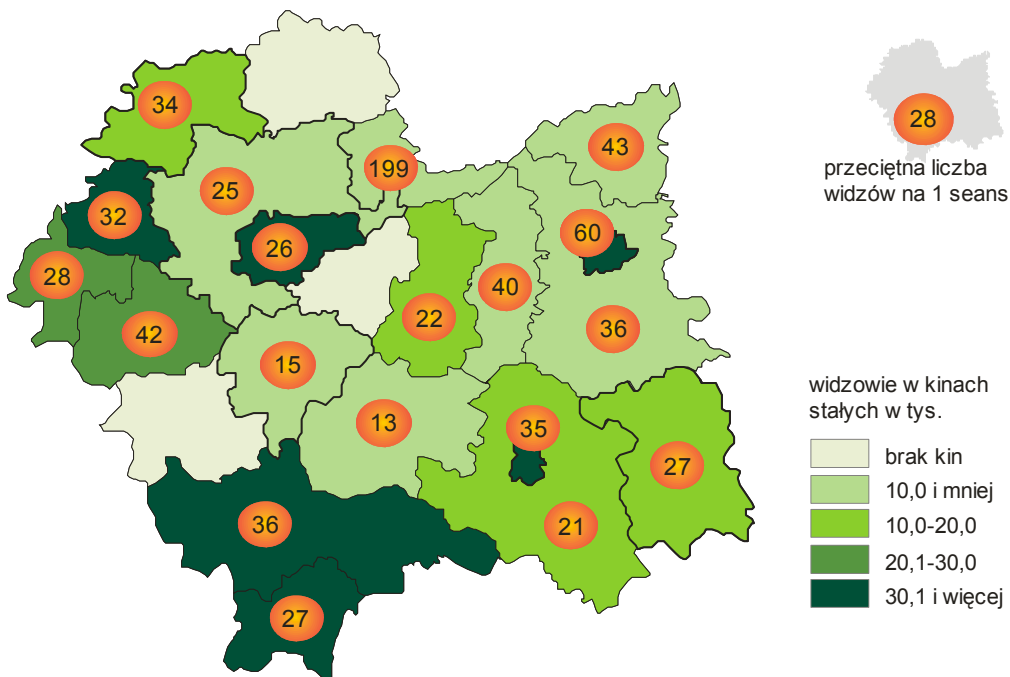
Najważniejszym i zarazem największym ośrodkiem życia kulturalnego w Małopolsce jest Kraków, na terenie którego znajduje się większość instytucji kultury w województwie.

Wśród 108 muzeów i oddziałów muzealnych działających w końcu grudnia 2008 r. w Małopolsce, aż 42 znajdowały się w jej stolicy. Liczba zwiedzających muzea wyniosła 6113,7 tys., z czego zdecydowana większość odwiedziła placówki działające w Krakowie (40,9%) i w powiecie oświęcimskim (18,5%).

Według stanu w końcu grudnia 2008 r. w województwie małopolskim funkcjonowały 832 placówki biblioteczne z księgozbiorem liczącym 10868,3 tys. woluminów. Placówki te posiadały 671,2 tys. zarejestrowanych czytelników, z których każdy dokonał przeciętnie 17 wypożyczeń w ciągu roku. Do najaktywniejszych należy zaliczyć czytelników z powiatów brzeskiego i nowosądeckiego, z których każdy wypożyczył w 2008 r. odpowiednio: 23 i 22 książki. Najniższy wskaźnik wypożyczeń na 1 czytelnika odnotowano w powiatach proszowickim (11,3) i chrzanowskim (13,8). Od kilku lat liczba czytelników zmniejsza się.

W województwie działało 45 kin stałych, które przeprowadziły 120,4 tys. seansów dla 3317,0 tys. osób, zatem statystycznie każdy mieszkaniec województwa był w kinie jeden raz w roku. Jest to najpowszechniejszy rodzaj uczestnictwa w konsumpcji dóbr kultury zinstytucjonalizowanej. Kina posiadały 21,6 tys. miejsc, z których na każde przypadają przeciętnie 152 osoby. Podobnie jak w przypadku muzeów, również pod względem liczby kin, Kraków zdecydowanie odbiegał od reszty województwa. Na terenie miasta działa 12 kin, które zorganizowały 102,8 tys. seansów filmowych dla 2718,5 tys. widzów. Na tle powiatów ziemskich stosunkowo dużą liczbą kin (4) wyróżniał się powiat oświęcimski, jednak najwięcej widzów uczestniczyło w projekcjach w powiecie tatrzańskim (76,1 tys.).

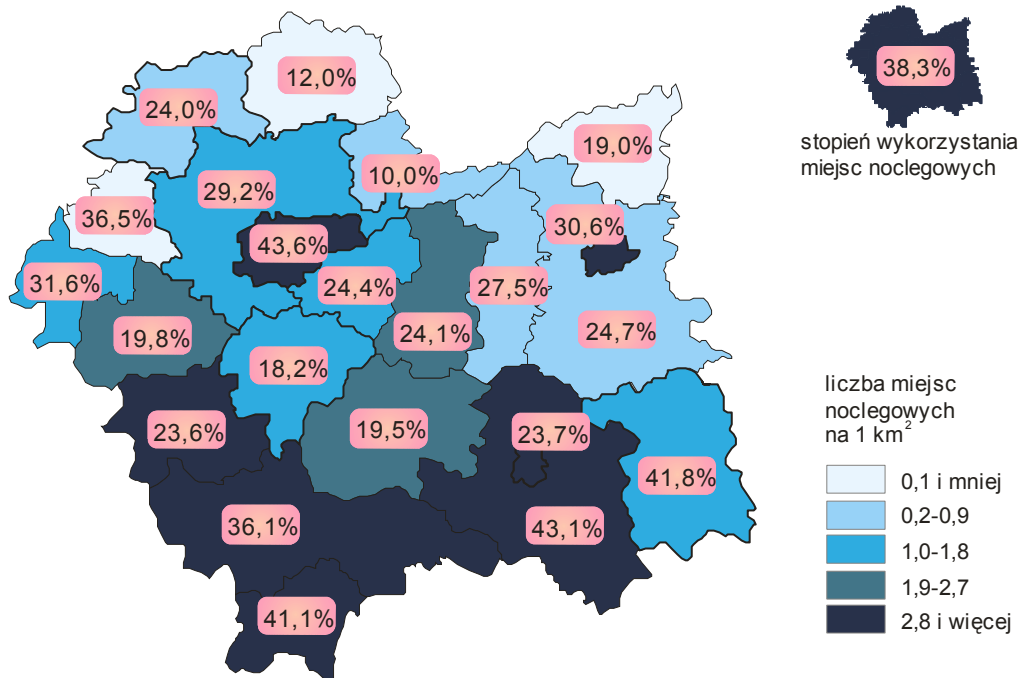
Widzowie w kinach stałych w 2008 r.

Na terenie województwa małopolskiego w końcu lipca 2008 r. funkcjonowały 872 turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania, znajdujące się głównie w południowej części regionu oraz w Krakowie. Największa liczba tych obiektów działała w Krakowie (173) oraz w powiatach nowosądeckim (152), tatrzańskim (150) i nowotarskim (138). Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania posiadały 68,8 tys. miejsc noclegowych, z których skorzystało 2711,4 tys. turystów, w tym 829,0 tys. z zagranicy.

Również pod względem liczby miejsc noclegowych wyróżniał się Kraków wraz z wymienionymi powyżej powiatami leżącymi na południu regionu. W stolicy województwa znajdowało się 32,6% ogółu miejsc noclegowych, w powiecie tatrzańskim 17,0%, nowosądeckim 16,9%, a w nowotarskim 11,7%.

Turystyka w 2008 r.

W Krakowie udzielono 2735,0 tys. noclegów, w tym 1633,2 tys. gościom zagranicznym, co stanowiło odpowiednio 34,4% i 82,2% ogółu w poszczególnych kategoriach.

Najuboższą ofertą noclegową w regionie dysponował powiat miechowski, na terenie którego działał zaledwie 1 turystyczny obiekt zbiorowego zakwaterowania oferujący 40 miejsc noclegowych.

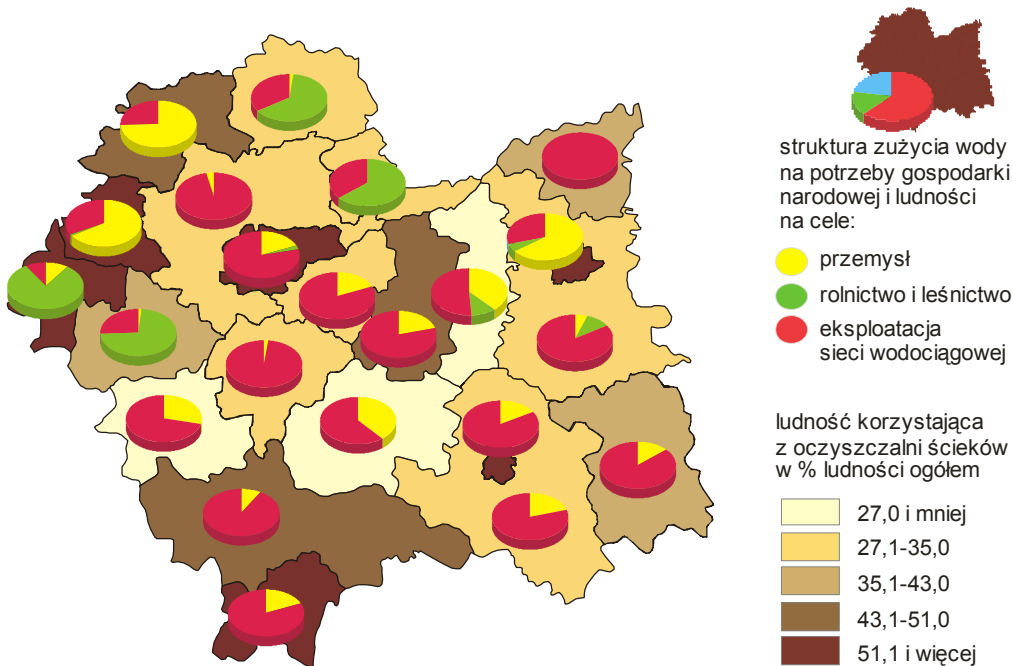
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

W 2008 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych położonych na terenie województwa małopolskiego wynosiła 790,3 tys. ha, co stanowiło 52,1% powierzchni geograficznej województwa. Największym udziałem obszarów chronionych w ogólnej powierzchni powiatu cechowały się powiaty nowotarski (93,0%) i tatrzański (92,7%), a najmniejszym wielicki (0,4%) i oświęcimski (0,6%).

W omawianym okresie odprowadzono do wód lub do ziemi 268,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych. Prawie 99% poddano oczyszczaniu, głównie mechanicznemu (56,0% ogółu oczyszczonych ścieków) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (32,7%). Spośród 3,1 hm³ ścieków nieoczyszczanych 1,4 hm³ odprowadzono siecią kanalizacyjną.

Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków stanowiła 54,4% ogółu mieszkańców województwa. Najwyższym odsetkiem ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków legitymowały się powiaty tatrzański (62,7%) i oświęcimski (61,6%), a najniższym suski (24,7%) i limanowski (25,5%). W powiatach grodzkich omawiana relacja najkorzystniej kształtowała się w Tarnowie, gdzie z oczyszczalni ścieków korzystało 99,7% ludności. W Nowym Sączu było to 97,5%, a w Krakowie 91,5% populacji.

Ochrona środowiska w 2008 r.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w 2008 r. wyniosła 161,9 tys. ton. Ponad 96% całkowitej emisji przypadało na zanieczyszczenia gazowe, wśród których 22,1% stanowił dwutlenek siarki. Wśród zanieczyszczeń pyłowych blisko połowa (46,9%) pochodziła ze spalania paliw.

Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń zatrzymały 45,0% wytworzonych zanieczyszczeń gazowych i 99,4% pyłowych. Największy odsetek zatrzymanych zanieczyszczeń gazowych odnotowano w powiecie olkuskim - 96,5%, a pyłowych w powiatach chrzanowskim i krakowskim - po 99,7%.

W ciągu całego 2008 r. w województwie małopolskim wytworzono 8556,3 tys. ton odpadów (z wyłączeniem komunalnych), z których 78,7% poddano odzyskowi, 14,4% unieszkodliwiono, a 6,9% zostało czasowo zmagazynowanych na składowiskach. Według stanu w końcu roku niezrekultywowane tereny składowania odpadów (bez odpadów komunalnych)

zajmowały powierzchnię 822,4 ha, wśród których 275,3 ha znajdowało się na terenie Krakowa, a 163,5 ha w powiecie chrzanowskim.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w 2008 r. wyniosły w Małopolsce 582,5 mln zł (w cenach bieżących). Najwięcej wydatkowano na ten cel w Krakowie (24,4% ogółu) oraz w powiecie krakowskim (16,7%), a najmniej w powiecie proszowickim (0,1%) i w Nowym Sączu (0,3%). Najwyższe wydatki na ochronę środowiska per capita poniesiono w powiatach chrzanowskim - 428 zł i krakowskim - 391 zł, podczas gdy w powiatach proszowickim i nowosądeckim było to odpowiednio: 9 zł i 42 zł.

Na gospodarkę wodną poniesiono nakłady w kwocie 269,1 mln zł (w cenach bieżących), głównie na terenie powiatu wadowickiego (35,5% ogółu), Krakowa (14,1%) oraz powiatu chrzanowskiego (12,7%). Na 1 mieszkańca najwięcej wydatkowano w powiatach wadowickim - 616 zł i chrzanowskim - 268 zł, a najmniej w dąbrowskim - 0,1 zł.

FINANSE PUBLICZNE

Dochody

Jednostki samorządu terytorialnego Małopolski wypracowały dochody ogółem w wysokości 11626 mln zł. Dochody budżetów gmin stanowiły 47,3% ogółu dochodów, dochody miast na prawach powiatu - 31,9%, powiatów - 12,8%, a województwa - 8,0%.

W strukturze dochodów dominowały dochody własne, których udział wyniósł 50,1%, tj. 5829 mln zł. Subwencja ogólna w kwocie 3750 mln zł stanowiła 32,3% ogółu dochodów, a dotacje wyniosły 2046 mln zł, tj. 17,6%.

Większość dochodów własnych pochodziło z podatków, w tym z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych - 48,2%, czyli 2809 mln zł. Zdecydowaną większość (prawie 80%) subwencji ogólnej obejmowała część oświatowa wynosząca 2912 mln zł, natomiast wśród dotacji przeważały środki z budżetu państwa - 92,8%, tj. 1899 mln zł.

W 2008 r. w przeliczeniu **na 1 mieszkańca** Małopolski z dochodów budżetu województwa przypadało 283 zł, z dochodów powiatów - 640 zł, z dochodów miast na prawach powiatu - 3876 zł, a z dochodów gmin - 2365 zł.

Wśród **gmin miejskich** najwyższe dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca odnotowano w Zakopanem - 2960 zł, Limanowej - 2847 zł i Oświęcimiu - 2830 zł. W grupie **gmin miejsko-wiejskich** najwyższe dochody uzyskały gminy Niepołomice - 4168 zł, Krynica-Zdrój - 3944 zł i Trzebinia - 2748 zł, a dochody najniższe, nieprzekraczające 2000 zł, odnotowano w czterech gminach: Libiąż, Alwernia, Krzeszowice i Wolbrom. Największe dysproporcje w dochodach przypadających na 1 mieszkańca wystąpiły wśród **gmin wiejskich**.

Spółród 125 gmin dochody na 1 mieszkańca wyższe od przeciętnych w tej grupie osiągnęły 62 gminy, przy czym w 39 gminach przekroczyły one 2500 zł.

Najwyższe wielkości odnotowano w gminach: Uście Gorlickie - 3542 zł, Ochotnica Dolna - 3318 zł, Sękowa - 3227 zł i Raciechowice - 3052 zł, a najniższe w gminach Wierzchosławice - 1831 zł i Kocmyrzów-Luborzycza - 1893 zł.

W miastach na prawach powiatu dochód na 1 mieszkańca kształtował się następująco: w Krakowie - 3954 zł, Nowym Sączu - 3729 zł, Tarnowie - 3476 zł.

Wydatki

W 2008 r. wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 11923 mln zł. Na budżety gmin przypadało 47,0% ogółu wydatków, na budżety miast na prawach powiatu 32,6%, na budżety powiatów 12,7%, a na budżet województwa 7,7%.

Wydatki bieżące, w wysokości 9357 mln zł, stanowiły 78,5% wydatków ogółem. Pozostała kwota 2566 mln zł przypadała na wydatki majątkowe.

Niemal całość wydatków majątkowych (99,4%, tj. 2549 mln zł) przeznaczono na inwestycje, natomiast wśród wydatków bieżących prawie 40% stanowiły wynagrodzenia (3545 mln zł).

W przeliczeniu na **1 mieszkańca** Małopolski z budżetu województwa wydatkowano 281 zł, z budżetów powiatów - 650 zł, miast na prawach powiatu - 4063 zł, a gmin - 2409 zł.

Największe dysproporcje w wydatkach przypadających na 1 mieszkańca wystąpiły w budżetach gmin wiejskich - w gminie Wielka Wieś wynosiły one 3960 zł, a w gminie Wierzchosławice - 1747 zł. W dwóch gminach miejsko-wiejskich: Niepołomice i Krynica - Zdrój przekroczyły 4000 zł/mieszkańca. W Krakowie wyniosły 4172 zł, w Nowym Sączu 3834 zł, a w Tarnowie 3520 zł.

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł 21,4%. Wśród gmin największe inwestycje w 2008 r. prowadziła gmina Wielka Wieś - wydatkując na 1 mieszkańca 2064 zł. Równocześnie w czterech gminach na inwestycje przekazano mniej niż 100 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przy czym najmniej w gminach Klucze - 67 zł i Iwkowa -70 zł.

Wynik finansowy

Rok 2008 jednostki samorządowe zamknęły ujemnym wynikiem finansowym w wysokości minus 297 mln zł. Deficyt wykazało 108 jednostek: 93 gminy, 3 miasta na prawach powiatu i 12 powiatów. Nadwyżkę budżetową w omawianym roku wykazano jedynie w budżecie województwa.

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Według stanu w dniu 31 XII 2008 r. w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej REGON w województwie małopolskim było zarejestrowanych 301,6 tys. podmiotów gospodarczych (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne oraz jednostek lokalnych). Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było na terenie Krakowa - 35,0% ogółu i powiatów: krakowskiego - 7,1%, wadowickiego - 5,0% oraz oświęcimskiego i nowotarskiego - po 4,3%. Natomiast najmniej zlokalizowanych było na terenie powiatów mniej uprzemysłowionych, tj.: dąbrowskiego (0,8%), proszowickiego (0,9%) i miechowskiego (1,3%).

Do sektora prywatnego należało 97,3% zarejestrowanych w województwie podmiotów. We wszystkich małopolskich powiatach podmioty sektora prywatnego stanowiły przeważającą większość, przy czym w Krakowie było to 98,4%, powiatach: wielickim 98,0%, tatrzańskim 97,8%, a najmniejszym udziałem charakteryzował się powiat dąbrowski - 93,1%.

Przyjmując za kryterium podziału formę prawną, to udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie zarejestrowanych w województwie podmiotów wyniósł 75,9%. W powiatach: suskim (83,0%), limanowskim, myślenickim (po 82,7%) oraz wadowickim (82,6%) - udział był najwyższy, a najmniejszy m.in. we wszystkich miastach na prawach powiatu, tzn. w Krakowie (68,3%), Tarnowie (74,1%) i Nowym Sączu (74,5%) oraz powiecie dąbrowskim (76,2%).

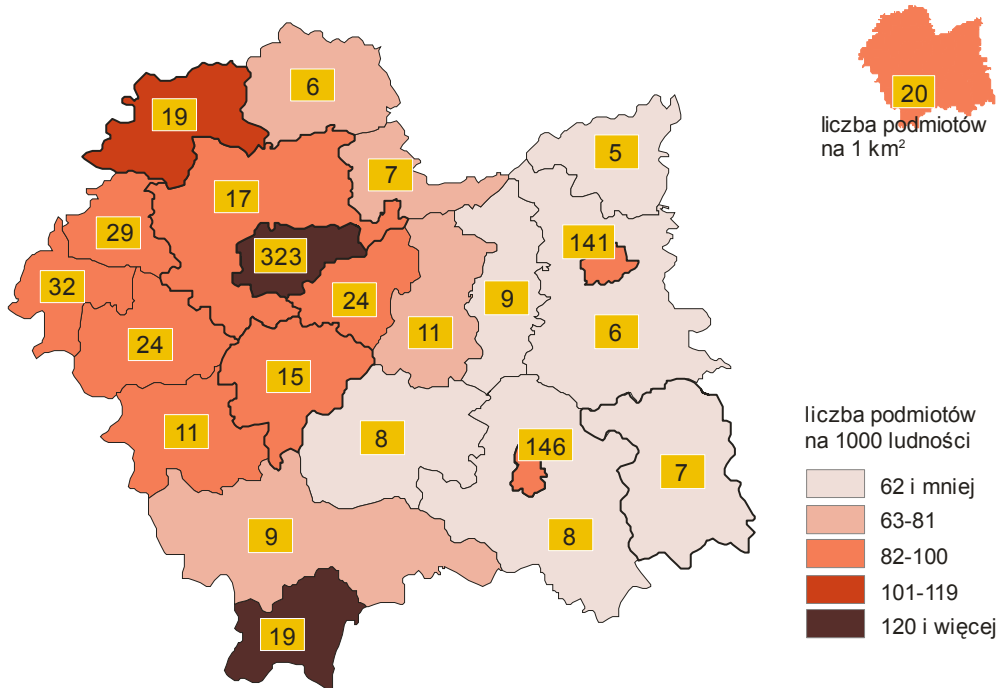
Na terenie województwa działało 19,5 tys. spółek handlowych (6,5% ogółu zarejestrowanych podmiotów). Spółki te jako miejsce rejestracji swojej działalności najczęściej wybierały miasta na prawach powiatu - największa ich liczba w stosunku do ilości podmiotów zarejestrowanych na danym obszarze, zlokalizowana była w Krakowie - 11,8%, następnie w Tarnowie - 7,1% oraz w Nowym Sączu - 6,6%. Najmniej spółek handlowych wśród ogółu podmiotów działało na terenie powiatów: miechowskiego (1,4%), suskiego i limanowskiego (po 2,0%).

Wśród spółek handlowych 17,4% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego działające głównie w Krakowie, Tarnowie i powiecie wielickim. Najmniej spółek tego typu było zarejestrowanych w powiecie miechowskim i limanowskim.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, to najwięcej podmiotów gospodarczych było zarejestrowanych w sekcji handel i naprawy (86,5 tys., tj. 28,7% ogółu podmiotów). W 20 na 22 małopolskie powiaty udział tej sekcji był dominujący. Wyjątek stanowił powiat nowosądecki z przewagą podmiotów należących do sekcji budownictwo i powiat tatrzański, gdzie najwięcej podmiotów było zarejestrowanych w branży hotele i restauracje.

Największa koncentracja podmiotów gospodarki narodowej, wyrażająca się w ich liczbie na 1 km², występuje na terenie Krakowa. Rozkład współczynnika koncentracji, prezentuje poniższa mapa.

Podmioty gospodarki narodowej w 2008 r. Stan w dniu 31 XII

O poziomie **przedsiębiorczości** w danym rejonie świadczy liczba podmiotów na 1000 ludności zamieszkałej na tym terenie. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Krakowie (140) i w powiecie tatrzańskim (139), a najniższy w powiatach: dąbrowskim i tarnowskim (odpowiednio: 44 i 46). Średnio dla województwa małopolskiego wyniósł on 92 podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności.